

Informacija tėvams apie vaikų skiepimą nuo žmogaus papilomos viruso (ŽPV) infekcijos

Kas yra ŽPV infekcija?

Tai virusinė liga, šios infekcijos sukėlėjas – žmogaus papilomos virusas (ŽPV) gali sukelti įvairius odos, viršutinių kvėpavimo takų, lytinių organų sistemos gleivinių pažeidimus ar galimi ikivėžiniai ar vėžiniai susirgimai.

Šiuo metu žinoma daugiau kaip 200 ŽPV tipų, iš kurių apie 40 tipų aptinkama lytinių organų gleivinėje. Kai kurie ŽPV tipai gali sukelti vėžį. ŽPV tipai skirstomi: žemos vėžio rizikos (6,11, 42,43,44) ir didelės vėžio rizikos (16,18, 31, 33, 35, 39, 45, 50, 51, 53, 55, 56, 58, 59, 64, 68). Žemos vėžio rizikos ŽPV dažniausiai yra susiję su gerybinėmis nosies ir burnos ertmės, gerklės, gerklų, lytinių takų papilomomis bei odos karpomis. Didelės rizikos ŽPV susiję su paminėtų sričių vėžiniais susirgimais. Vienas svarbiausių rizikos veiksnių, sąlygojančių gimdos kaklelio vėžio išsivystymą – ŽPV infekcija lytiniuose takuose. 99 proc. gimdos kaklelio vėžio atvejų yra susiję su lytinių organų ŽPV infekcija.

Kaip plinta ŽPV?

ŽPV plitimas įvairus, dažniausiai plinta:

- ŽPV plinta kontaktiniu būdu per odą bei gleivinių mikrotraumas.
- ŽPV galima užsikrėsti visų rūšių ne tik lytinių santykių metu, bet ir bet kokio kontakto su užsikrėtusio žmogaus lyties organais metu.
- lytinių santykių (vaginalinių, oraliųjų, analinių) metu.
- ŽPV plinta tiek per heteroseksualius, tiek per homoseksualius santykius.
- Infekuota ŽPV motina virusą gali perduoti vaikui gimdymo metu.

Kas gali užsikrėsti ŽPV?

ŽPV infekcijos šaltinis yra užsikrėtęs ŽPV žmogus. ŽPV infekcija gali užsikrėsti visi, nepriklausomai nuo lyties ir amžiaus.

Dažnai ŽPV užsikrėtęs asmenys neturi jokių simptomų, tačiau jie infekuoti – viruso nešiotojai, t. y. virusą gali perduoti kitiems. Galima užsikrėsti iš karto ne vienu, bet keliais ŽPV tipais. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro duomenimis, ŽPV paplitimas įvairiose šalyse skirtingas ir priklauso nuo jaunimo seksualinio debiuto, seksualinių partnerių skaičiaus ir kitų veiksnių. Teigiama, kad lytiškai aktyvūs žmonės bent kartą savo gyvenime yra susidūrę su ŽPV. Tyrimų duomenimis, netrukus po seksualinio debiuto (po pirmųjų lytinių santykių) jau randama ŽPV infekcija lytiniuose takuose.

Kokias ligas ir komplikacijas sukelia ŽPV?

Daugumai ŽPV užsikrėtusių žmonių nėra jokių simptomų ir jie niekuo nesiskundžia. Maždaug apie 90 proc. ŽPV infekcijos atvejų per porą metų praeina savaime be jokio gydymo. Tais atvejais, kai ŽPV infekcija pasilieka organizme, neretai ji sukelia lėtinį uždegimą ar įvairias sveikatos problemas, kurios priklauso nuo ŽPV tipo. Ilgainiui ŽPV organizme gali sukelti audinių supiktybėjimą ir vėžį. Sveikatos problemos, kurias sukelia skirtingi ŽPV tipai – tai odos ir genitalijų karpas (makšties, varpos, išangės, tarpvietės ir kt.); gerklės, gerklų papilomatozė; makšties, varpos, išangės vėžys; gimdos kaklelio vėžys; tonzilių, liežuvio ir kt. vėžys.

Kaip gydoma ŽPV infekcija?

Gydymo nuo paties viruso nėra, tačiau ŽPV sukeliama sveikatos sutrikimai gali būti gydomi įvairiais būdais. Lytinių organų karpas gydomos vaistais arba šalinamos chirurginiu būdu. Dėl konkrečių gydymo būdų reikia kreiptis į sveikatos priežiūros specialistą.

Gimdos kaklelio vėžį ir ikivėžinius gimdos kaklelio audinio pakitimus galima aptikti anksti, atliekant gimdos kaklelio vėžio tyrimą, ir taikyti gydymą. Lietuvoje gimdos kaklelio vėžio prevencinė programa skirta moterims nuo 25 iki 59 metų (imtinai). Kitų rūšių su ŽPV susijusį vėžį taip pat lengviau gydyti, jei jis nustatomas ir gydomas anksti, tačiau specialių tyrimų programų tam numatyta nėra.

Kaip apsisaugoti nuo ŽPV?

Riziką užsikrėsti žmogus papilomos virusu mažina:

- skiepai.
- saugesnis, atsakingesnis lytinis elgesys.
- tinkama asmens higiena.

Paskiepijus mergaites ir berniukus nuo ŽPV, abiejų lyčių asmenis galima apsaugoti nuo ŽPV sukeltų infekcijų ir tuo pačiu su ŽPV susijusių ligų.

Lietuvoje pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių 11 m. amžiaus mergaitės nuo ŽPV skiepijamos nuo 2016-09-01, o nuo 2023-02-01 pradėtas ir 11 m. berniukų skiepijimas, t. y. skiepijami tik tie berniukai, kuriems 2023-02-01 bus 11 arba 11 metų sukaks vėliau, t. y. gimę po 2011 m. vasario 1 d.

Nuo 2023-02-01 visų neskiepytų vaikų skiepimui nuo ŽPV naudojama devynvalentė ŽPV vakcina apsauganti nuo ligų, kurias sukelia 6, 11, 16, 18, 31, 33, 45, 52 ar 58 tipo žmogaus papilomos virusas. Skiepavimo schemą sudaro dvi ŽPV vakcinos dozės, tarp pirmos ir antros ŽPV dozių turi būti ne trumpesnis kaip 6 mėnesių laikotarpis.

ŽPV užsikrėtimo riziką mažina susilaikymas nuo ankstyvų lytinių santykių, o juos pradėjus (ar turint naują partnerį), patartina naudoti prezervatyvą. Nors prezervatyvai dažniausiai neuždengia visų odos vietų, dėl to prezervatyvų efektyvumas, apsaugant nuo ŽPV perdavimo, nėra šimtaprocentinis, tačiau dažnesnis ir taisyklingas prezervatyvų naudojimas susijęs su mažesne ŽPV rizika.

Siekiant apsisaugoti nuo ŽPV patekimo į organizmą, reikia laikytis asmens higienos: dažnai plauti rankas ir kojas, naudotis individualiais rankšluosčiais, kempinėmis, skutimosi peiliukais ir kt. Tikimybė vyrams užsikrėsti ŽPV išlieka bet kuriuo amžiaus tarpsniu.

Daugiau informacijos galima rasti Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie SAM interneto puslapyje:

Apie ŽPV infekciją:

<https://nvsc.lrv.lt/lt/uzkrečiamuju-ligu-valdymas/ligu-aprasai/z-1/zmogaus-papilomos-viruso-zpv-infekcija>

Apie ŽPV skiepus:

<https://nvsc.lrv.lt/lt/dazniausiai-uzduodami-klausimai-7/uzkrečiamuju-ligu-valdymo-klausimai/gyventojams-1/zpv-profilaktika>

Parengė:

NVSC prie SAM Kauno departamento
Užkrečiamųjų ligų valdymo skyriaus specialistai
2023-03-14